

Албул І.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки
та соціальної роботи
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
м. Умань, Україна

ЛІДЕРСТВО ЯК ВИМОГА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ В СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ

Сьогодення вимагає забезпечення нової якості стабільності організації – стабільності змін, постійну готовність та спрямованість до трансформацій. Тому звичні для недалекого минулого адміністративні та менеджерські управлінські моделі з опорою на жорсткість постановки цілей в супроводі зі слабкою мотивацією в умовах модернізації суспільства виявилися неспроможними забезпечити якість соціальної роботи. Логічним є висновок, що в епоху тотальних революцій та експериментів організації й установи можуть успішно розвиватися лише в рамках лідерської управлінської парадигми.

З огляду на те, що саме лідерська управлінська парадигма має супроводжувати програму радикальних реформ в соціальній сфері в Україні, необхідність формування лідерських якостей потрібно покласти в основу державних стандартів та освітніх програм підготовки фахівців соціальної сфери у ЗВО.

Як зазначається у Законі України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» (ст. 18), соціальна робота з сім'ями, дітьми та молоддю, надання соціальних послуг сім'ям, дітям та молоді здійснюються на професійній основі, що передбачає відповідний рівень професійної компетентності. Фахівець з соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю відповідно до повноважень здійснює соціальне інспектування та оцінку потреб; планує і визначає методи допомоги; надає соціальні послуги; забезпечує соціальний супровід, сприяє формуванню знань, вмінь, навичок; активізує ресурси громади; бере участь у супервізії; проводить моніторинг та оцінку якості соціальних послуг [2].

У «Стандарті вищої освіти з підготовки бакалаврів за спеціальністю 231 «Соціальна робота» галузі знань 23 «Соціальна робота» акцентується увага на формуванні здатності фахівця розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері професійної діяльності з соціальної роботи, орієнтуватися на подальшу фахову самоосвіту. Цілями навчання є формування здатності студентів до вирішення прикладних завдань соціальної сфери, у тому числі управління соціальними процесами та процесами, що мають місце в індивідуальному розвитку особистості [5].

Формування лідерських якостей сприятиме забезпеченню інтегральної компетентності фахівця, яка полягає у здатності планувати та управляти часом; вмінні виявляти, ставити та вирішувати проблеми; здатності приймати обґрунтовані рішення, працювати в команді і володіти навичками міжособистісної взаємодії; здатності мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

Серед спеціальних (фахових, предметних) наголосимо на здатності оцінювати соціально-політичні процеси, пов'язані з соціальним розвитком держави; аналізувати існуючу нормативно-правову базу стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення; здатності до розуміння організації та функціонування системи соціального захисту і соціальних служб; здатності розробляти шляхи подолання проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення; ініціювати соціальні зміни, спрямовані на піднесення соціального добробуту; розробляти та реалізовувати соціальні проекти і програм; застосовувати методи менеджменту для організації власної професійної діяльності та управління діяльністю соціальних робітників і волонтерів, іншого персоналу; взаємодіяти з клієнтами, представниками різних професійних груп та громад; дотримуватися етичних принципів та стандартів соціальної роботи; генерувати нові ідеї та виявляти креативність у професійній сфері; оцінювати результати та якість професійної діяльності у сфері соціальної роботи.

Вказані спеціальні компетентності актуалізують значення супервізії в соціальній роботі, що трактується як професійна підтримка особи, яка надає

соціальні послуги, спрямована на підвищення її професійної компетентності, подолання професійних труднощів, аналіз недоліків та вдосконалення організації роботи, підтримку в особі мотивації до роботи, дотримання етичних норм та стандартів надання послуг, запобігання виникненню професійного вигорання, забезпечення емоційної підтримки [4].

Саме зазначених нових і складних умінь мотивувати, впливати й підтримувати і потребує лідерство.

Лідерські якості вимагають формування певних особливостей мислення, наприклад: здатність до екстраполяції; здатність до опрацювання кількох проблем одночасно; стійкість у ситуації невизначеності та ін. Наявність лідерського уміння справлятися з агресією визначають такі якості, як здатність брати управління на себе; здатність до співробітництва; ініціативність; здатність ризикувати, енергійність. Ряд важливих лідерських якостей стосуються вміння управління емоціями. До них учені зараховують такі: здатність робити ставку на інших; сенситивність; ідентифікація себе зі справою; здатність до співчуття; зацікавленість у зростанні організації, а не у власній кар'єрі; незалежність. Загалом, особистісний ідеал лідера дослідники описують через такі його характеристики: гнучкість, стійкість до стресу, наявність мети; керівництво співтовариством; почуття гумору; цілісність особистісного ідеалу тощо [3, с.36-42].

Фахівець соціальної сфери, відповідно до класифікації Е.А. Климова, відноситься до професії типу «людина-людина», тобто соціономічної професії, та передбачає постійну роботу з людьми, постійне спілкування і взаємодію в ході професійної діяльності. Професія даного типу пов'язана з соціальною підтримкою, допомогою і супроводом. Діяльність фахівця соціальної сфери передбачає наявність певних нахилів, здібностей і професійно-значущих якостей.

Лідерська компетентність вимагає формування належних професійних, особистих та ділових якостей. Так, серед особистих цінностей виокремлюються намагання і здатність впливати на інших людей; високі моральні стандарти;

прагнення до успіху, фізичного і психологічного здоров'я; впевненість у собі; піклування про оточуючих; комунікабельність; оптимізм та безкорисливість.

Професійні якості лідера трактуються, як компетентність у відповідній сфері; розуміння особливостей управлінської праці; загальна ерудиція та широта поглядів; чіткі особисті цілі; потяг до набуття нових знань; критичне сприйняття та осмислення дійсності; постійне самовдосконалення; пошук нових форм роботи; планування своєї роботи; творча натхненність та наставництво.

Особливої уваги заслуговують ділові якості успішного менеджера, насамперед це довгострокове передбачення; вміння чітко формулювати цілі та керувати колективом; бути ініціативним та вирішувати оперативні проблеми; мати здатність управляти собою; вміння делегувати повноваження тощо.

Зазначимо, що діяльність фахівців соціономічних професій як форма самореалізації особистості обумовлена морально-етичними принципами стосовно свого об'єкту, тобто професії, що мають деонтологічний статус.

На високий результат має бути спрямована і власне організація соціальної сфери. Серед основних умов такої діяльності є дотримання принципів вдосконалення лідерства: формування організацією стратегії розвитку лідерства, відбір майбутніх лідерів, навчання лідерству, впровадження політики заохочення кар'єрного зростання, налаштування лінійних менеджерів як наставників, здійснення актуальних наукових досліджень, розбудова правильної структури організації, сприяння самовдосконаленню, створення сприятливого клімату в організації, спрямованість керівника на виховання і розвиток лідерства у підлеглих [3, с.135-139].

Отже, однією з умов успішної організації та управління в соціальній сфері, забезпечення належного кадрового складу є формування у фахівців лідерських якостей, що в свою чергу сприятиме розвитку інтегральних і спеціальних компетентностей.

Список використаних джерел

1. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери. – 2-ге видання / За заг.

- ред. проф. І.Д.Зверєвої. – Київ, Сімферополь: Універсум, 2013. –536 с.
2. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2558-14>
 3. Нестуля О.О. Основи лідерства. Наукові концепції (середина ХХ – початок ХХІ ст.). – Полтава: ПУЕТ, 2016. – 375с.
 4. Проект Закону України «Про соціальні послуги» // http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH3JZ00A.html
 5. Стандарт вищої освіти з підготовки бакалаврів за спеціальністю 231 «Соціальна робота» галузі знань 23 «Соціальна робота» // <http://mon.gov.ua/content/.../231-soczialna-robot-a-bakalavr.doc>